

Robinson Jeffers

IZABRANE PJESME

Preveli Marko Vešović i Omer Hadžiselimović

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK
MMIX

MJERA

Po mjeri, svaka stvar je velika il malena,
Kako već čovjek želi. Stara majka Zemlja je,
U poređenju sa stvarima kojima život daje,
Izgledom ogromna, beskrajna skoro. Smještena
U svemirske dubine, tu gdje su uznesena
Sunca u moći brzine i slave, gdje maglina
Vatrena, kao kolan, kao ognjište džina,
Vrti se, veličina ponešto smanji se njena.
A onaj njezin porod, moćni ljudi što znaju
Njenim stvarima s Mojrom u društvu da vladaju,
Ko crvi na grumenu malenome se čine.
Tako ništavni, tako veliki, al opet mogu
Mjerit se s nečim većim. Istinske veličine
Ima tek u Svemiru, Vječnosti i u Bogu.

(decembar 1903)

EUKALIPTUSI

Zahvalna, zemljo moja, budi onome prvom
Što iz Australije, morem, ovamo donio je
Ko mladice il sjeme, nelistopadno to drvo,
Čiji listovi teški i tamni se ne boje
Praska žege iz neba golog od ljeta, niti
Žeđi, mada je zima beskišna, i gladuju
Pčele ne nalazeći cvijet. Strpljvo, svi ti
Veliki korijeni, duboko sišli, ruju
I osjećaju drevne vlage sloj, i ne mrije
Lišće već upereno ka nebesima stoji.
Kad god vidim ta stabla visoka, sive kore,
Široka, što jasnom sjenkom južni drum, dug i bijel,
Obziđuju, ćutim se ko kakav vjernik koji
Prima poticaj ili obećanje odgore.

ČUDO I RADOST

Stvari što zamore – o, to su, na kraju,
Blesave, umjetne stvari! Je li bila
Ptica kad umorna jer imade krila?
Neću, sve dok (dugo ili kratko!) traju
Život i um, srce pustiti da svikne
Na proljeće novo, na čar sivih zora,
Lupko veče, vrtnju zvijezda, bez umora.
Čisto čudo mora u meni da nikne
Da mogu gledati Veneru što pada,
Orion što ide uz svod zimski, a tri
Eksera mu krase pês: oni u vatri
Zlato su. Ko radost čuđenja nikada
Ne ćuta, bit može dobar ili velik:
No ne zavidi mu: sretan nije, beli.

BOŽANSKI IZDAŠNA LJEPOTA

Ples galebova u buri, lajava igra tuljana
Nad i pod okeanom...
Božanski izdašna ljepota
Upravlja igrama, vlada nad sudbinama,
tjera drveće da raste,
Bregove da se uzvisuju, talase da padaju.
Nevjerovatna ljepota radosti
Ozvjezdava vatrom spajanje usana, o nek i naše ljubavi
Budu spojene, ni jedna djevojka
Ne gori i ne žeđa za ljubavlju
Više nego moja krv za tobom, na žalu tuljana dok krila
Tkaju, kao paučinu u vazduhu,
Božanski suvišnu ljepotu.

KLESARIMA

Klesari, što se protiv vremena borite mramorom,
vi unaprijed
Pobijeđeni izazivači zaborava,
Jedete ciničnu zaradu, znajući da kamen puca,
zapisi se ruše,
Četvrtasta rimska slova
Ljušte se na jugovini, istiru se na kiši. I pjesnik
Svoj spomenik gradi podrugljivo;
Jer čovjek će biti uništen, radosna zemlja umrijeće,
krasno sunce
Umrijeće slijepo i crno do srca:
Ipak kamenje stoji hiljadama godina,
i bolne su misli naše
Med spokoja u starim pjesmama.

STIJENI ŠTO ĆE BITI KAMEN TEMELJAC KUĆE

Stari vrt od sivkastog i oker lišaja.
Koliko je vremena prošlo otkad su smeđi ljudi što su
nestali odavde
Ložili vatre kraj tebe i ugodno se smještali uz te
Van domašaja morskog vjetra? Stotinu godina, dvjesta,
Ti si odsječena od čovječanstva
I znala si samo za vjeverice sa strnjišta i zečeve sa rta,
Ili za konje-orače dugih gležnjeva
Što načinju vrh brda u decembru, i galebove što ih slijede
Kričeći u crnoj brazdi; niko te
Nije dotakao s ljubavlju, sivi i riđi jastreb doticali su te
Ovdje gdje moja ruka sad leži. I tako sada ti ja donosim
Vino i bijelo mlijeko i med za stotinu godina gladi
I stotinu hladnih vjekova morskog vjetra.

Nisam sanjao da se okus vina može vezati sa granitom,
Niti da ti med i mlijeko mogu goditi; ali oni se milo
Miješaju niz burom načinjene pukotine u mahovini,
Prodirući u nijeme
Otsiske krila drevnog vremena, sad u dugom počinku,
i još starije
Ožiljke prvotne vatre i strpljivu izdržljivost
Kamena što milionima godina čeka da ponese
Ugao kuće, i to je suđeno.
Daj mi kamenu snagu prošlosti i daću ti
Krila budućnosti, jer ja ih imam.
Kako ćeš mi biti drag kad i ja ostarim, stari družo.

SIJAJ, UMIRUĆA REPUBLIKO

Dok se ova Amerika smješta u kalup svoje vulgarnosti,
sporo gusnući u imperiju

I protest je tek mjehur u rastaljenoj masi, pukne i
izdahne,

a masa tvrdne,

Ja se tužno nasmiješen sjećam da cvijet vene da stvori
plod,

plod gnjije da stvori zemlju.

Iz majke; pa kroz prolječno veselje; zrijenje i opadanje,
i natrag majci.

Ti žureći u raspad žuriš: to ne zaslužuje ukor; život je
dobar,

bio tvrdoglavo dug ili naglo

Samrtni sjaj: meteori nisu manje potrebni do planina:

sijaj, umiruća republiko.

Ali glede moje djece, volio bih da su na ostojanju od
središta

koje gusne: pokvarenost

Nikad nije bila obavezna, kad gradovi leže pred nogama
čudovišta, ostaju planine.

I, dečki, ni u čem ne budite tako umjereni kao u ljubavi
prema

čovjeku, spretnom slugi, nepodnošljivom
gospodaru.

To je zamka što ulovi najotmjenije duhove,

što ulovi – vele –

Boga kad je hodao po zemlji.

PTICE

Žestoki muzikalni krici kobaca što love na rtu,
Lebde i ustremljuju se, s glavama prema sjeverozapadu,
Probadaju, poput srebrnih strijela odapetih u zavjesu,
buku

Okeana što gazi svoj granit; njihova riđa leđa blistaju
Pod mojim prozorom oko kamenih uglova: ništa ljupkije,
Ništa okretnije na vjetru. Na zapadu sabirači talasa,
Stari, sivi morski galebovi skupljeni u jato,
sjeverozapadni vjetar

Tjera njihova krila u divlje spirale vjetroplesa.
Svježe kao vazduh, slane kao pjena, igraju ptice u
svijetlom vjetru, lete sokolovi

Zaboravljajući hrast i borje, dolaze galebovi
S prudova Carmela i žalova na rječnom ušću, s Lobosa i
Iz beskrajne snage morskih masa, jer pjesmi je
Potrebno mnoštvo, mnoštvo misli, žestokih,
mesožderskih,
muzikalno razgalamljenih.

Sjajni jastrebovi koji lebde i lete strmoglavce, i nezgrapne
Sive gladi operjane željom za prestupom, slanah sluzavih
kljunova, sa

Oštrih krševitih obala svijeta i tajnih voda.

JESENJE VEČE

Mada su oblačići hrlili na jug, tiha jesenja
Stud kasne septembarske večeri
Kao da je obećavala kišu, kišu, godišnju mijenu, anđela
Tužne šume. Čaplja je u preletu pustila
Onaj nejasni, smiješni krik „kvak”, krik
Koji kao da tišinu učini još tišom. Tuce
udara krilima, blagi klizni spust, i na kraju tog spusta
Krik, i tuce udara krilom.
Pratio sam njen prolazak nebom jesenje boje; iza nje
Jupiter je sijao umjesto večernje zvijezde.
Glas mora prože mi dušu i pomislih: „Ma šta se
Desilo s ljudima... svijet je ipak dobro sačinjen”.

RADOST

Mada je radost bolja od žalosti, radost nije tako dobra;
Mir je dobar, snaga je dobra;
Ne plamte zvijezde zbog radosti; sup zbog radosti
Ne širi svoja siva jedra u zraku
Nad planinom; niti zbog radosti stoji pohabana planina,
Dok godine kao voda
Brazdaju njene duge bokove.
„Ja nisam ni planina ni ptica
Ni zvijezda; ja tražim radost”.
Slabost vašeg plemena: pa ipak će na kraju tišina
Pokriti te čežnjive oči.

NAUKA

Čovjek, introvertni čovjek, pošto je proputovao,
Ali neznatno svjestan prirode stvari,
kroz ovo prošlo stoljeće,
Rodio je divove, no zaokupljen
Kao manijak samoljubljem i nutarnjim sukobima,
ne može

upravljati svojim križancima.

Budući naviknut da se bavi snovima bez granica,
Sad je stvorio noževe za prirodu ali okrenute unutra: no
oni imaju žedne vrhove.

Njegov um predskazuje mu vlastito uništenje:
Akteon koji je vidio boginju голу u lišću i njeni
psi ga rastrgoše.

Malo znanja, kamičak iz šljunka,
Kap iz okeana: ko je mogao sanjati da je to
Beskrajno malo – previše?

OBEĆANJE MIRA

Glave snažne starosti lepe su iznad, biće,
Svake ljupkosti mladenaštva. Čudan su dobile
Mir, celovitost, zdravlje i čvrstoću i žićem
Bavile su se potpuno i njim kaljene bile.
Mladić ne sme da spava; njegove su godine rat, i
Građanski i strani: prvi je gori, ali svi ti
Starci mogu mirno disati kad zaboravu dati
Umeju šta je mladost značila – izopačenim biti,
Prolaziti ludo kroz šibe i dati se tući
Bićem pet čula. A ja, kad bi se hteo meni
Dug život, bilo bi to tek zato da zamenim
Te groznice spokojstvom, razmišljajući,
Mada je to celo i slatko uzela grobna tmuša,
Kako će mrtvi svoje duboko blago kušat.

OZLIJEĐENI JASTREBOVI

I

Slomljeni stub krila zupčasto strši iz zgrušanog ramena,
Kriilo se vuče kao stijeg u porazu,
Nema više vječne upotrebe neba, tek život u gladi
I bolu nekoliko dana: ni mačka ni kojot
Neće skratiti nedjelju čekanja smrti, ima
lovine bez kandži.

Stoji pod hrastovim grmom i čeka
Kljaste noge spasenja; noću se sjeća slobode
I leti u snu što ga zora ništi.

Jak je, a bol je gori jakim, nemoć je gora.

Džukele danje dolaze i muče ga,

S razdaljine, niko osim smrt iskupiteljka neće poniziti
tu glavu,

Neustrašivu pripravnost, strašne oči.

Divlji Bog svijeta nekad je samilostan onima

Koji milost traže, ne baš često oholome.

Vi ga ne znate, ljudi što jedan drugog se držite, ili ste
ga zaboravili;

Neobuzdan i divalj, jastreb ga se sjeća;

Lijepi i divlji, jastrebovi, i ljudi kad mru, sjećaju se njega.

II

Prije bih, da nema kazne, ubio čovjeka nego jastreba;
ali ovom velikom riđorepom

Ostala je samo nemoć i patnja

Od kosti odveć ramrskane da se oporavi, krila što se
vuklo

ispod kandži kad se kretao.

Hranili smo ga šest nedjelja, ja mu dao slobodu,

Letao bi iznad brijega na rtu, i vraćao se uveče,
tražeći smrt,

Ne kao prosjak, još je gledao sa starom

Neublaživom ohološću.

Daduh mu olovni dar u sumrak.

Što pade, bi opušteno,
Pahuljasto ko sova, ženski meko perje; ali što se
Vinu – žestok zamah: noćne čaplje kraj rijeke što se izlila
kriknuše u strahu kad se diže
Prije no što se posve isuka iz stvarnosti.

TOR KUĆA*

Ako bi potražio ovo mjesto poslije pregršti ljudskih
pokoljenja:
Možda bi u šumi koju zasadih ponešto
Još moglo ostati: tamnolisti Australijanci ili obalski
čempresi, usukani
Od udara bure; ali vatra i sjekira njihovi su demoni.
Potraži temelje od morem izjedenog granita, moji vješti
prsti činili su
Da kamen voli kamen, možda ćeš naći nešto ostataka.
Ali ako bi pogledao u svojoj dokolici
poslije deset hiljada godina:
To je granit zgomilan na granitu
I jezičak lave usred zaliva, kraj ušća rječne doline
Karmela, to četvoro će ostati
Uz promjenu imena. To ćeš znati po divljem miomirisu
vjetra s mora
Iako će se okean možda malo popeti ili povući;
Ti ćeš to znati po dolini u unutrašnjosti kopna iz koje
Naše sunce i naš mjesec rađali su se
Prije nego što su se promijenili polovi; a Orion u
decembarskim
Večerima bješe nanizan na grlu doline poput mosta
obasjanog svjetiljkama.
Dodeš li ujutru, vidjećeš bijele galebove
Što tkaju u plesu nad plavom vodom, opadanje mjeseca,
Njihovog druga u plesu, utvare koja luta
U svjetlu danjem, ali veće i bjelje nego i jedna ptica
na svijetu.
Moju utvaru ne treba da tražite; vjerovatno je
Tu, ali tamna i duboko u granitu, ne pleše na vjetru
Sa ludim krilima i danjim mjesecom.

*Tor Kuća (Tor House: „tor” je stara keltsko-irska riječ za krševitu, vrletnu čuku, ali i za kulu) – Jeffers svojeručno izgradio 1919. godine kuću od kamena na obali Pacifika u Kaliforniji. Pored nje je ubrzo zatim, 1920-24, izgradio i kamenu kulu koju je nazvao Hawk Tower— Jastrebova Kula. Jeffers je u Tor Kući živio do smrti 1962. godine i u njoj napisao gotovo sve svoje pjesme.

NATPIS ZA NADGROBNI KAMEN

Nisam mrtav, samo prestah biti ljudsko biće:
To će reći
Svukoh sa sebe smiješne gordosti i slabosti,
Ali ne kao čovjek
Što se svlači da se uvuče u krevet, već kao atletičar
Što se skida za trku.
Fini splet živaca koji me činio mjerom
Stanovitih izmišljotina
Zvanih dobro i zlo; zbog koga sam se grčio s bolom
I opuštao sa zadovoljstvom;
Nervozno naravnan kao mali elektroskop:
Nestao je, istina;
(Nikad mi ne nedostaje; ako svemiru treba,
Vrlo lako ga je nadomjestiti!)
Ali sve ostalo je povišeno, prošireno, postalo slobodno,
Divio sam se ljepoti
Dok bijah ljudsko biće, sad sam dio ljepote.
Lutam u vazduhu,
Pošto sam ponajviše plin i voda, i tečem u okean;
Dotičem vas i Aziju
U istom času; umiješan sam u izlaske sunca
I u žar ove trave.
Ostavih zemlji mali talog papela
Kao spomen ljubavi.

KREKET KRAJ PROZORA

Kad smo pravili kuću, u prizemlju kraj prozora što gleda
na more
Izabrao sam krevet za smrtni odar, on spreman čeka,
Nekorišten, izuzev pokojeg gosta u godini, koji i ne
Sluti njegovu kasniju namjenu. Često ga gledam,
Ni s odbojnošću ni sa željom; zapravo, s obje, tako
izjednačene
Da ubijaju jedna drugu i ostaje samo pažnja
Jasna ko kristal. Sigurno je da ćemo svršiti ono što
moramo svršiti;
A onda će se začuti zvuk prije sličan muzici
Kad strpljivi demon iza paravana od morskih hridi i neba
Udari svojim štapom u pod i triput zovne: „Dođi, Džefers”.

NOVEMBARSKI TALASI

Nekog srećnog dana u svakom novembru veliki se talasi
bude i privlače
Poput dimnih planina radosno sa zapada
I dođu i pokriju liticu žestokom čistoćom: tad nenadno
Kore narandži, ljuske jaja, papiri, komadi odjeće, grudve
Balege u pukotinama kamena, i upotrijebljeni
Prezervativi što čine bezopasnom laku ljubav u večerima:
svi otpaci ljetnjih
Danguba isprani su u zimskom zanosu:
Mislim da ovaj opterećeni kontinent tad zavidi svojoj
litici... Ali u svako
Godišnje doba zemlja, u svom djetinje proročkom snu,
Sanja kupanje u oluji što se sprema uz duge obale
Budućnosti da izriba više no njene žale:
Gradovi srušeni, ljudi je manje, a sokolovi brojniji,
Rijeke od ušća do izvora čiste; kada dvonožni sisar
Koji je na neki način jedna od plemenitijih životinja,
opeta zadobija
Dostojanstvo u prostoru, vrijednost rijetkosti.

MRVE ILI HLJEB

Ako bi im čovjek rekao ono što se jasno vidi
Ne bi ga razumjeli; ako bi razumjeli, ne bi vjerovali;
Ako bi razumjeli i vjerovali, rekli bi:
„Mrzitelju ludi, koji strašnim sterilnim
Sjajem ništiš naše živote: gdje su naši životi?”
Možda malo pokunjeni, ali ne povrijeđeni. Ali je posve
tačno
Da se neranjiva ljubav ne može kupiti nizašto.
Bolje je, bez sumnje, davati mrve no hljeb: opet stvarati
bajke,
Reći ljudima da se ne boje smrti, očvrsnuti
Njine kosti ako je moguće gorkim bajkama da se
ne plaše života
– Ni svoj vlastiti, ne sažaljevati previše;
Jer čini se da samilost ostaje duže no druge boje
na tom suknu što blijedi.

POVRATAK

Malo odveć apstraktni, mudri malo previše,
Hora nam je da zemlju poljubimo iznova,
Hora da pustimo s neba listove neka kiše,
Nek život bogat uđe u korijene iznova.
Ići ću do divnih rijeka Sura da do ramena
Uronim ruke, svoje računovodstvo znaću
Naći gdje trepti johin list, iznad rječnih stijena
Na vjetru s okeana, zaredom stvari diraću
Bez misli koje se kote ko bezusti vilini ati
Što mračne nebo, oblak kukaca koji mora
Zaslijepiti nam jastrebe strasne, pa napadati
Ne mogu, jedva letjeti. Stvari su jastrebu jela
I plemenita je planina, o plemenita Bijela
Čuko, ti strmi morski talasu od mramora.

LJUBI DIVLJEG LABUDA

„Mrzim svaki redak, riječ pjesme svoje.
Lomljiva olovka okušava se na
Krivoj vlati trave, grlu ptice što je
S grane k bijelom nebu nakostriješena.

O zrcalo prslo, mutno, jedva hvata
Jednu boju, sijev svjetskog blještavila.
O nesretni lovče, o tanad voštana,
Lavlji kras, labuđa krila, oluj krila”.

– Divlji labud svijeta zar plijen lovcu je?
Bolje tane od tvog promašiče prsnu
Bjelinu mu, bolje zrcalo će prsnut
U vatri. Šta ako mrziš... sebe? Voli
Bar svoj vid što motri, duh što glazbu čuje:
Grom krila. Labuda ljubi, divljeg toli.

PUTOKAZ

Civiliziran, plačeš da opet budeš čovjek; kako, ovo ti veli.
Okreni se vani, voli stvari, ne ljude, zanemari odmah
čovječanstvo,
Pusti tu lutku da leži. Kako ljiljani rastu razmotri,
ako želiš,
Nasloni se na šutljivu stijenu dok joj ne oćutiš božanstvo.
Neka ti se vene ohlade, pogledaj tihe zvijezde, nek ti se oći
Iz jame, tvoje i čovjekove, popnu velikim ljestvama.
Stvari su tako lijepe da će ti ljubav pratiti oći;
Stvari su istinski Bog, voljećeš Boga, i ne zaman,
Jer, što volimo, s tim srastamo, dijelimo mu narav.
Na kraju
Pogledaćeš natrag duž zvjezdanih zraka i vidjeti da ima
Čak čovječanstvo, sirota lutka, mjesto pod nebesima.
Svoj mozaik oko tebe, parćiće snage i bolesti, popravljaju
Njihova svojstva; no sad si slobodan, čak da se djeneš
U ljudsko biće, al rođen od hridi i zraka, ne od žene.

TMURNO VRIJEME

Istina je, stariji su od čovjeka i vijekovima će ga nadživjeti
Pacifički talasi
Koji još radosno tuku u otrcani granitni bubanj;
Ali nema oluje; i ptice ćute, nikakve pjesme; nema ničega
pretjeranog;
Ničega što sija, ničega što je tamno;
Ovdje; ni radosti ni boli niti ikoga, sunčev zub je
u oblaku kao u kanijama,
I život nema više želja negoli kamen.
Olujne vremenske prilike i mijene sve su ukinute, nužna
Nasilja opstanka, užitak,
Ljubav, gnjev i bol, i čudna želja za znanjem, sve je
sasvim obustavljeno.
U mutnom svjetlu, u bezvremenoj tišini
Čovjek istražuje dublje od nerava ili srca prirode,
utrobe ili duše,
Do kosti, nehajne bijele kosti, do vrsnoće.

GDJE JA?

Duže od godine ne može živjeti ova žena.
Smrt u rastu na mjestu beznadnom skrivena je,
Poput čeda što u njoj raste smrt je njena,
I ona to zna, vidiš na licu da to joj sjaje.
Gleda u ruke i misli: „Ovo će za godinu
U krematoriju da izgori ko dronjak da je,
Neću ni osjetiti. Gdje ja? Gdje ja? U nigdinu”.
Čudno, to njenom licu neku vrst slavedaje?
Bio je njen um trom, a teško njeno lice,
Sad zbori sva u žurbi, izgleda mršava i mlada
I revna, žudno blistaju njene zjenice,
Ko da se tek rodi, ko da ne upozna se nikada
S ljepotom stvari, radošću, pjesmom, grozom, tugom.
Ili je bolje živjeti lagodno, tupo i dugo?

AVE CAESAR

Nikakve gorčine: naši nam preci to učiniše.
Bili su tek neznalice i puni nade, htjeli su slobodu,
ali i bogatstvo.
Njihova djeca naučiće da se nadaju Cezaru.
Ili pak – jer mi nismo orlovi rimski već blago miješani
kolonisti –
Nekom dobroćudnom sicilijanskom tiraninu
Koji će ih štititi od siromaštva i Kartagine dok Rimljani
ne stignu,
Nama je lako upravljati, ljudima što žive u stadu,
Punim osjećanja, umješnim u mehanici,
a volimo svoje luksuze.

NADA NIJE ZA MUDRE

Nada nije za mudre, nada je za lude;
U propast, mislimo, trče promjena i svijet,
Otvorenih očiju i nemoćni,
u svim vijestima to novost bude,
Zbivanja vremena činila bi se ko kaos da sve nije
Nošeno u smrtonosnom pravcu. Ali ovo je samo
Avgustovska grmljava epohe, ne novembar. Ne nada
Mudri se ničemu, mudri je biće prirodno sâmo,
Misli da je novembar dobar ko april, i zna da
Su Cezar i čak konačni Avgustulus imali nasljednike,
A ljudi su bogatim neplaniranim životom zemnim i dalje
Živjeli, nakon ratova stranih i građanskih,
ratova za graničnike,
I nakon barbara: muzika i vjera, čast i veselje, nestale
Životne čari su obnovili. Ali čak i da sve od života
Propade sasvim, o zemlje i nebesa savršena divota.

GROB KUĆNOG PSA

(Haig, na engleskom buldog)

Malo sam izmijenio svoje navike; sada
Ne mogu s vama trčati uveče obalom,
Sem kao u nekoj vrsti sna, a vi vidite mene tamo
Ako sanjate malo.

Pa ostavite neko vrijeme tragove šapa što su
Na vratima gdje grebah da izađem,
I uđem, a vi otvorite brzo, nek na kuhinjskom patosu
Trag mog suda za vodu još se nađe.

Kraj vašeg kamina, ko nekad, neću moći
Da na topli kam
Legnem, ni podno kreveta vašeg; ne, po cijele noći
Ležim sam.

Ali me u vašoj dobroti položiste na manje od šest stopa
Od vašeg prozora, gdje iz kamina plam igra tako često,
I gdje sjedate da čitate – i bojim se često žalite za mnom –
Svaku noć svjetlo vaše lampe pada na moje mjesto.

Vi, čovječe i ženo, živite tako dugo da vam je teško
Pomisliti da ćete jednom da mrete.
Mali pas bi se umorio kad bi živio tako dugo.
Nadam se, pod zemljom kad budete

Ležali kao ja, vaši će životi da vam se čine,
Kao moj, dobri, radošću ispunjeni.
Ne, dragi, prevelika je to nada: o vama niko tako dobro ne
brine
Ko što su brinuli o meni.

Nikad strastvene, nepodijeljene vjernosti, meni znane,
Vi niste osjetili,
Možda su vaše duše previše aktivne, suviše mnogostrane.
...

Ali ste meni vjerni bili.

Ni jedno ne bijaste gospodar, već prijatelj.

Ja vama bijah taj.

Voljeh vas mnogo, i bijah voljen. Duboku ljubav znaš
Jer traje do kraja i mnogo iza kraja. Ako je ovo moj kraj,
Ja nisam usamljen. Ja se ne bojim se. Ja sam još vaš.

DAN JE PJESMA

(19. septembar 1939)

Jutros je Hitler govorio u Dancigu, čuli smo njegov glas.
Genijalan čovjek, zadivljujuće
Sposobnosti, hrabrosti, odanosti, presađene na dušu
bolesna djeteta,

Čuli smo jasno kroz pseću srdžbu bolesno dijete
Što kuka u Dancigu; priziva razaranje i jadikuje nad
njim.

Ovdje je dan bio izuzetno vruć; oko podneva
Južni vjetar, kao zapuh iz adskih žvala, proli slabu kišu
Na sprženu zemlju, i u pet od lakog zemljotresa
Zaigra kuća, ali štete ne bi. Uveče sam se zabavljao
Gledajući kako krvavo-crveni mjesec tone polako
U crno more kroz sijevanje suhih munja i daleku
grmljavu.

I, tako: dan je jedna pjesma: ali previše slična nekoj od
Džefersovih, pokrivena korom krvi i barbarskim
znamenjima,

Bolna do krajnosti, neljudska kao krik jastreba.

SAVJET HODOČASNICIMA

Da naša čula lažu a naši umovi varaju istina je, ali
Uglavnom

Oni su pošteni seljaci: vjerujte im maličak;
Čulima više nego čovjeku, i svom razumu više
Nego tuđemu.

Što se tiče intuicije, koja je pilot razuma –
zgrabite je čistu i posve голу, ona je prvi kazivač
istine; u san odjevena, ili uprljana
strahovima ili željama, ona je kraljica lažljivica.

Prvi strah je – od smrti: ne vjerujte obesmrćivaču. Prva
Želja je biti voljen: ne vjerujte majčinim sinovima.

Končano, kažem: nek demagozi i svijet iskupitelja
brbljaju svoje ispraznosti

Ispaznom uhu; dvaput prevariti premnogo je.

Idite na sablasne obale, i klonite se ljudi; stijena
i val dobri su proroci;

Mudra su krila galeba, prijatna je negova pjesma.

OKO

Atlantik je buran šanac; a Mediteran
Plava lokva u staroj bašti,
Više od pet hiljada godina lokao je žrtve
Brodova i krvi, i sija na suncu; ali ovdje je Pacifik –
Naši brodovi, avioni, ratovi su savršeno nevažni.
Ni naše sadašnje krvave zavade s hrabrim patuljcima,
Niti i jedna buduća ratna čegrst zapadnih
I istočnih ljudi, krvave seobe, pohlepa za vlašću,
sudari vjera –
Nisu do zrnce prašine na velikom tasu.
Ovdje sa te brdovite obale – rt za burnim rtom
Rone kao delfini kroz plavu morsku maglu
U blijedo more – gledaj zapadno taj brijeg od vode:
to je pola planete:
Tu kupolu, tu poluloptu, tu ispupčenu
Očnu jabučicu, lučno izvijenu nad Azijom, Australijom
I bijelim Antarktikom: to su očni kapci koji se nikad
ne sklapaju;
To je neuspavljivo oko kojim
Zemlja bulji; a ono što gleda nisu naši ratovi.

LJEPOTA STVARI

Osjećati i kazivati zapanjujuću ljepoti stvari – zemlje,
kamena i vode,
Životinje, čovjeka i žene, sunca, mjeseca i zvijezda –
Krvlju podlivenu ljepotu ljudske prirode, njene misli,
pomame i strasti,
I neljudsku prirodu njene visoko uzletjele stvarnosti –
Jer čovjek je napola san; čovjek je, može se reći, priroda
koja sanja,
 ali stijena
I voda i nebo su nepromjenljivi – osjećati mnogo,
razumjeti mnogo,
 izraziti mnogo,
Prirodnu ljepotu, jedina je dužnost poezije.
Ostalo je skretanje: ona sveta ili plemenita osjećanja,
složene ideje,
Ljubav, pohota, čežnja: jesu razlozi, ali ne i Razlog.

RT CARMEL

Neobično strpljenje stvari!
Ovo lijepo mjesto nagrđeno mnoštvom privtanih kuća –
Kako lijepo bješe kad ga prvi put ugledasmo,
Nedirnuta polja makova i vučjeg boba okružena
čistim liticama;
Ničeg tu ne bi osim dva ili tri konja što pasu,
Ili nekoliko krava muzara koje taru bokove o glave hridi
što štrče –
Sad je kvaritelj došao: da li rt mari?
Nimalo. On ima sve vrijeme. Zna da su ljudi plima
Koja raste i koja će s vremenom opasti,
I svi njihovi radovi će da nestanu.
Dotle, slika prvotne ljepote
Živi u samim zrnima granita,
Bezbjedna kao beskrajni okean koji se penje na naše
litice. – Što se nas tiče:
Naš duh ne smije više biti naše središte;
Moramo malo onečovječiti naše poglede i postati
samopouzdana
Kao što su stijena i okean od kojih smo sačinjeni.

STARI NEIMAR

Kamenovi koje je kotrljalo more hiljadu godina
Uspeli su se na liticu i stoje nezgrapno poredani
u zidovima kuće;

Uragan može svoja pluća da izbljuje ali ih neće pomaći.
Postali su opezni i čuvarni; sjećaju se beskrajnih
Izdajstava vode što vječno klizi i ljigavih zasjeda
Duž obale; nikad se više neće predati
Plimama i snovima, pučkim strujanjima,
Vrtlogu napretka; stoje na svom brdu –
U odbrambenom stavu? – Da, ali neskršeni.

Mnogo imam zajedničkoga
sa ovim starim stijenama.

Drugovi stari, i ja sam izbjegao i stojim.

I ja sam u svoje vrijeme imao ljudske tlapnje,
zbrkanu ludost

I gladne strasti, ali me je nešto prije trideset godina
izvuklo

iz plimske naplavine; ne smijem se čak ni pretvarati

Da sam jedan od ljudi. Moram stajati ovdje

Sam s očima na čistom zraku, stareći i

Gledajući sa zanimanjem i tek s malo gađenja

Pastire-varalice, ovo vrijeme demagoga

i poslušnog naroda, mijenjanjā vlasti,

I nemilosrdne sveopšte ratove što pripremaju pad;

Ali isto tako ogromnu neljudsku ljepotu stvari; stijenu

more i zvijezde, postojane i stalne,

Ptice što su poput jedrilica u zraku ili poput srca

što udaraju

Duž vode; plameni zalazak sunca, vrhove Rta Lobos;

I slušati noću goleme valove, pijane moje kamenolomce

Kako se veru uz liticu i klešu još kamenja za me

Da napravim kuću. Stari kamenovi od granita,

oni su moj narod;

Tvrđih glava i tupa uma, no vjerni, ne lude, ne brbljivci;

A na mjestu gdje stoje danas stajaće i sutra.

ŠKARE

Velika ruža boje zore širi latice oko svog zlatnog oka,
Zavirujući danju i noću kroz prozor. Promatra nas
Dok palimo lampu, pričamo, čitamo, a djeca se igraju
i psi su kraj vatre,

Posmatra ozbiljno, bez razumijevanja,
Kao što mi motrimo u svijet drveća i ruža, bez
razumijevanja,

Tu je veliki stalni bezdan. Ali dok ja
Piljim, i ruža u mene, moja mala, na cvijeće pohlepna,
snaha

Hoda sa škarama, vrlo plava, domaćički,
Kroz mali vrti, i iznenada ruža bez korijena se nalazi
u kući.

Sada je dio života koji je promatrala.

Tako i mi: smrt dođe i otkine nas, postajemo dio žive
zemlje,

Vjetra i vode koje tako voljesmo. Mi smo oni.

PREZIME OTACA

Koji je moj predak u vlažnom Velsu ili divljoj Škotskoj
Ponio ime Godfrey? — iz kakve anglo-francuske erozije
Nastade „Geoffrey”, „Jeffryjev sin”, „Jeffryjev”, „Jeffers”
u Irskoj —

Sasvim beznačajan čovjek; vihori istorije su ga
Potpuno mimoišli; ostavili su žig na njemu, bez sumnje,
Nanijeli mu bol ili mu pomogli, tutnjali mu iznad glave
I držim da je uzvraćao, ali sasvim neprimijećen;
Ništa od njega ne osta.

Volio bih ga upoznati,
I sjesti s kraj njega, piti njegovo mutno pivo,
Pričati o normanskim plemićima i župnoj politici
I prokletim strancima: mislim da bi njegove priče o jadu
Bile isto onako čudne kao i naše, i čak dalje
Od stvarnosti. Duh mu bješe živ koliko i naš
No možda čak lakovjerniji.

Bio je hrišćanin,
Bez sumnje – moja sanjarija ne seže u praistoriju –
I kršten je kao Godfrey, što znači Božji mir.
On mir nikad u svom životu ne nađe; kad je umro, mir je
našao njega.

Mrtav je već šest ili osam stoljeća,
Trune na nekom zaboravljenom britanskom groblju,
u koprivama

i kišom raskvašenom glibu?
Nettlebed*: Sjećam se tog mjesta u Oksfordširu,
S peckavim nazivom; okrećem se i prevrćem u krevetu
od kopriva
Čitavog života: prikladno ime za život: krevet od kopriva.
Duboko ispod njega plivaju mrtvi, niz tamne plime i
Krvave zemane, okupani u Božjem miru.

*Nettlebed: selo u južnoj Engleskoj. Riječ „nettle” znači „kopriva” a
bed „krevet”.

SUP

Lutao sam od zore i legao da se odmorim na golom
obronku brijega
Nad okeanom. Kroz napola sklopljene kapke gledao sam
supa
Što je kružio visoko u nebesima,
I ubrzo prošao još jednom, ali sporije i bliže,
svoju orbitu sužavajući,
Shvatio sam potom
Da me nadzire. Ležao sam kao ukočen i čuo kako perje
u letu
Zviždi iznad mene, pravi krugove i približava se.

Mogao sam vidjeti голу riđu glavu među velikim krilima
Što je nose nagnutu i zapiljenu. Rekoh: „Draga ptico,
mi traćimo

vrijeme ovdje.

Ove stare kosti još će raditi, one nisu za tebe”. Ali kako je
Lijepo izgledao, klizeći prema dolje
Na onim velikim jedrima, kako je lijep izgledao kad je
zaokrenuo i otišao
U morsko sjanje iznad klisure. Kažem vam ozbiljno:
Bilo mi je žao što sam ga razočarao.
Biti pojeden tim kljunom,
i postati dio njega, imati udjela u onim krilima
i onim očima –
kakav uzvišen kraj nečijeg tijela, kakva unebljenje,
kakav
život poslije smrti.

TVOROVI

Pokvarenosti rata i mira, javni i masovni
 zločini koji čine rat, pohlepa i laži mira
I osveta pobjednika: kako se izdaleka
Oni smekšavaju u romansu – plave planine i rascvjetane
 močvare u dugom krajoliku istorije – Kaligula
Postaje zabavan klaun a Džingis
Samo jedan genije, veliki autor tragedija. Predvodnici
pokolja
 našeg vlastitog doba – Staljin je umro jučer –
Osmatraju kako brzo će krv izbljedjeti, a grozni užasi
Postati riječi u knjizi.
 Mi ovdje imamo male životinje,
 Sporohodeće rođake hermelina i lasice,
Tvorove s prugama, kadre da ispljunu ispod repa
Smrad toliko gadan i zagušljiv da im se ni vuk
ni divlja mačka
 ne usuđuju približiti; oni hodaju samopouzdanom,
Oboružani samo ovim bojnim otrovom.
Ali kad ih oćutiš izdaleka – jeste li primijetili? –
miris taj je
 neočekivano prijatan.
On je poput daha paprati i vlažne zemlje
Duboko u šumskoj udolini uveče,
Hladna voda tiho klizi preko kamenja obraslog
mahovinom, brze
 pastrmke šaraju zdenac. – Daljina pročišćuje.

KRAJ SVIJETA

Kad bijah mlad u školi u Švicarskoj negdje u doba
Burskog rata
Drzali smo zdravo za gotovo da će ljudska rasa
Zadnja na zemlji nestati, ne umirući dok planet ne umre.
Napisao sam
 đacku pjesmu
O zadnjem čovjeku što hoda u stoičkom dostojanstvu
dijem mrtvoga žala
Zadnjeg mora, sam, sam, sam, sjećajući se cijele
prošlosti svoje rase. Ali sad ne mislim tako. Oni će
umrijeti bezlično u
 krdima,
A zemlja će cvjetati dugo nakon što ljudska vrsta
nestane.

VELIKI PRASAK

Svemir se širi i steže poput velikog srca.
Širi se, najdalje magline
Jure brzinom svjetlosti u prazan prostor.
Skupiće se, beskraj brodovlja zvijezda i galaksija,
oblaci prašine i magline
Sazvani su doma, udaraju jedno drugo u jednoj luci

opozvani, spajaju se u jednu grudu
I onda eksplodiraju, ništa ih ne može zadržati; nema
Načina da se izrazi ta eksplozija, sve što postoji
Urliče u plamenu, izobličeni komadi jure na sve strane
U nebesa, novi svemiri
Krase draguljima grudi noći, a tamo daleko vanjske
magline
Kao kopljanici u jurišu ponovo
Upadaju u prazninu.
Nije čudo što smo opčinjeni
Vatrometom
I našim golemim bombama:
to je možda vrsta nostalgije za
Plamenim praskom razurlanim, iz kojeg smo rođeni.

Ali cijela suma energija
Što napravi i što drži divovski atom živi i dalje.
Opet će se dići i napeti, sila ta i slava
I nema sumnje planuće opet; dijastola i sistola:
cijeli svemir bije kao srce.
Mir u naše vrijeme ne bješe ni jedno od Božjih obećanja,
već tamo-amo, život i smrt, spali i proklet budi,
Veliko srce bije i pumpa u naše arterije
Svoj užasni život.
On je nevjerovatno lijep.
A mi, božji majmuni – ili tragična čeda – sudjelujemo
u ljepoti.
Vidimo, uprkos našim mukama, da se zbog toga živi.
To nije bog ljubavi, niti pravednost gradića kao Danteova
Firenca, ni antropoid Bog

Što daje zapovijesti: to je Bog kojem nije stalo
I nikad neće okončati. Pogledaj more
Što blješti kraj te stijene u mraku – pogledaj
Plimu zvjezdanih struja – i pad nacija – i zoru
Što mokrim bijelih stopama hoda dolinom Karmel
U susret moru. Oni su stvarni i mi vidimo njinu ljepotu.
Taj veliki prasak vjerovatno je tek jedna metafora
– ne znam –
 bezličnog nasilja u korijenu svih stvari.

ZVJEZDANI VRTLOZI

Na polovima kape leda se tope, planinski lednici
Cijede se u rijeke; sve to hrani okean;
Plime se povlače i nadolaze, ali su svake godine
malo više.
Potopiće Njujork, potopiće London.
I ovo mjesto, gdje zasadih drveće i sagradih kuću
od kamena,
Biće pod morem. Jadno će drveće nestati, kroz prozore
Ribice će svjetlucavo da ulaze i izlaze. Dobro je sagradih,
Debelih zidova, s portlandskim cementom
i sivim granitom,
Bar će kula odoljeti udarima mora; postaće nešto
Geološko, fosilno i trajno.
Kakvo je zadovoljstvo pomiješati dušu s geološkim
Vremenom, ili je odmoriti s astronomskim.
Ništa kao astronomsko ne može stvari izvući iz čovjeka.
Njegovi glupi snovi i uobraženost crvenog pijetla:
nek broji
zvjezdane vrtloge.

KREMIRANJE

Gotovo da nestaje moj strah od smrti,
reče mi moja dragana,
Kad pomislim na kremiranje. Trunuti u zemlji
Gnusan je kraj, ali zahučati u plamenu – osim toga,
navikla sam na to,
Plamtjela sam od ljubavi ili bijesa tako često
u svom životu
Da nije čudo što mi je tijelo umorno, nije čudo što mre.
Velika radost bilo nam je moje tijelo. Raspi pepeo.

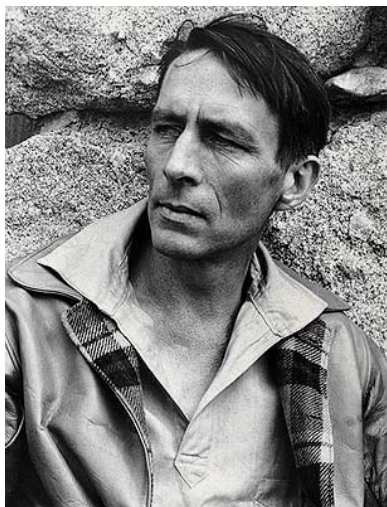
MJESTO MOJE SAHRANE

Pričao sam vam u jednoj drugoj pjesmi, svejedno jeste li je čitali ili ne,
O lijepom mjestu gdje teško ranjeni
Jeleni idu da umru; kosti im leže pomiješane na njihovu malom groblju
Pod lišćem kraj blistavog potoka u stijenama, te ako
Postoje njihovi duhovi, to im se sviđa, pomiješane kosti i rogovi
vrlo su zadovoljni.
Sad meni dođe vrijeme da obezbijedim
Sebi mjesto za sahranu: stavite me na lijepo mjesto daleko od ljudi,
Nikakvo groblje, nikakva nekropola,
I, za ime božje, ne kolumbarijum*, niti pak pogreb.

Već ako ljudska životinja bješe dragocjena
Kao brzi jeleni ili onaj noćni lovac samotna puma,
Bilo bi mi drago da ležim u jednom grobu s njima.

*Kolumbarijum - mesto za čuvanje urni sa pepelom mrtvaca (u antičko doba udubine za urne imale su oblik golubinjaka).

BILJEŠKA O PJESNIKU

Robinson Jeffers je jedan od najpoznatijih američkih pjesnika prve polovine prošlog stoljeća. Dvadesetih i tridesetih godina njegova popularnost je bila u zenitu: 1932. dospio je na naslovnu stranicu časopisa Time, što je rijetko koji američki pisac doživio, a njegove pjesme osiguravaju mu i financijski uspjeh, što se takođe rijetko dešava. U kasnijim decenijama života njegova reputacija opada, naročito u akademskim krugovima i među najistaknutijim kritičarima za koje Jeffers nije bio dovoljno „moderan”; drugi „visoki

modernisti” kao što su Ezra Pound, T.S. Eliot i Wallace Stevens, bivaju ustoličeni u vrh poezije tog vremena a i kasnije.

Rođen 1887. godine u Pensilvaniji, Robinson Jeffers provodi rane godine svog života na američkom Istoku i u Evropi. Godine 1903. seli se na Zapad i 1919. nastanjuje se sa ženom Unom kod mjesta Carmel na obali centralne Kalifornije, gdje živi sve do smrti 1962. godine. Ta geografska lokacija s kojom se srodio („on je postao dio mjesta, a mjesto njega”, piše Louis Adamic, koji ga je posjetio kasnih dvadesetih godina), obilježice i njegovo pjesništvo na najupečatljiviji način. Tu, na obali Pacifika, Jeffers podiže, uz mukotrpno višegodišnje zidanje i uglavnom svojeručno, kuću od kamena („Tor House“ – „Kuća Tor”, završena 1924) i kameni toranj kojem daje ime „Jastrebova kula” („Hawk Tower”, 1920-24). Gradnja u kamenu – granitu sa žala – godinama je bila pjesnikova dvostruka opsesija, utilitarna i stvaralačka. U pjesmi o zidanju kuće, koju je sagradio za ženu Unu, nalazimo sljedeće stihove: „Sazdah je rukama svojim: objesio / U nebu sam kamenje” („Za Unu”). Tada još relativno očuvana priroda slabo naseljene primorske Kalifornije – „planina i okean, stijena, voda, zvijeri i drveće” („Moja voljena tema”) – postaje okosnica Jeffersove poezije. Od životinja, ptice su vjerovatno glavni obitavaoci njegovih stihoa, naročito jastreb, Jeffersov simbol autentičnosti prirode, kako njene ljepote tako i surovosti. Prirodu, odnosno „ljepotu stvari” (ovaj izraz je leitmotiv mnogih njegovih pjesama), Jeffers

suprotstavlja ljudskom rodu, civilizaciji i gradovima, koji narušavaju vječni, „neljudski” poredak stvari. Čovjek je nasilnik, rušitelj i kvaritelj; on je „spretni sluga, nepodnošljivi gospodar” (“Kraj kontinenta”). Kako ističe pjesnik i kritičar R. Hass, Jeffersu je „svakodnevno pred očima bio kontrast između veličanstvenog igrokaza zalaska sunca nad Rtom Lobos i užasa koji je rapidno eskalirao od rovovskog ratovanja do izuma bombardovanja iz zraka, Guernice, Dachaua, Hiroshime i Gulaga”. U pjesmi „Novembarski talasi” Jeffers dočarava svoju viziju budućnosti planete: gradovi srušeni, malo ljudi a mnogo sokolova. I mada promjene u klimi ne pripisuje djelovanju čovjeka – to će uraditi nauka nešto kasnije – Jeffers u pjesmi „Zvezdani vrtlozi” ispisuje ove proročanske stihove: „Kape leda na polovima se tope . . . / Potopiće Njujork, potopiće London”.

Svoju filozofiju Jeffers naziva „nehumanizmom” (inhumanism); ovaj pogled na svijet, koji mnogi označavaju mizantropskim, zagovara pomjeranje težišta sa čovjeka na prirodu i „vječne stvari” mimo i van ljudskog života. Neki Jeffersovi stihovi (na primjer, „Radije bih ubio čovjeka nego jastreba” iz pjesme “Ozlijeđeni jastrebovi”), kao i njegov dosljedni pacifizam i odsustvo patriotizma u oba svjetska rata, učinili su ga kontroverznom kod dijela čitalačke publike i kritike. Iako se u naše vrijeme Jeffers znatno manje čita i manje cijeni no ranije (sve se rjeđe uvrštava u pjesničke antologije, pogotovo one za studente), u posljednje dvije decenije raste broj čitalaca koje privlači Jeffersov „ekološki” pogled na svijet. Jeffers ima i dalje mnogo poklonika, od ozbiljnih kritičara i pjesnika, poput Garyja Snydera i Czeslawa Milosza, do čitalalaca koji Jeffersa cijene kao svojevrsnog američkog proroka. Uprkos njegovom predviđanju da će njegova kamena zdanja nestati s lica zemlje za stotinjak godina, to se nije desilo. „Kuća Tor” i „Jastrebova kula” su sačuvane od propasti nakon Jeffersove smrti 1962. i pretvorene u svojevrсну pjesničku zadužbinu.

Balkansko književno društvo – Balkanski književni glasnik
www.glasnik.net

Edicija *Poezija*
Robinson Jeffers, Izabrane pjesme

Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov
Urednik Vesna Denčić

Copyright © by Robinson Jeffers & Balkanski književni glasnik – BKG, 2009.

CIP – Katalogizacija u publikaciji, Narodna biblioteka Srbije, Beograd 82

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK, [Elektronski izvor] /
Elektronski časopis. Način dostupa (URL) www.glasnik.net
Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov.
Urednica PDF izdanja Vesna Denčić.
PDF dodatak časopisu.

ISSN 1452-9254 = Balkanski književni glasnik (Online)
COBISS.SR-ID 141175564

BKG 1 / 2009. Sveska 20. PDF SEPARAT
EDICIJA „ČITAJ I DAJ DALJE“

